केंद्र शासनाचा माहितीचा अधिकार अधिनियम,
२००५ च्या कलम २५(२) व (३) नुसार
कार्यवाहीचा अहवाल सादर करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन परिपत्रक, क्र.केंमाअ-२००५/प्र.क्र.४३०/०५/५
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २०.१.२००६

शासन परिपत्रक :-

केंद्र शासनाचा माहिती अधिकार अधिनियम २००५, दि.१२.१०.२००५ पासून अंमलात आला आहे. या अधिनियमातील कलम २(ज) नुसार हा अधिनियम राज्यातील सर्व शासकीय, निमशासकीय कार्यालयांसहीत पुढे नमूद करण्यात आलेल्या सर्व प्राधिकरणांना लागू आहे :-

कलम २ (ज) "सार्वजनिक प्राधिकरण" याचा अर्थ :-
क) संविधानाद्धारे किंवा तदन्वये;
ख) संसदेने तयार केलेल्या कोणत्याही अन्य कायद्याद्धारे;
ग) राज्य विधानमंडळाने तयार केलेल्या कोणत्याही अन्य कायद्याद्धारे;
घ) समुचित शासनाने काढलेल्या अधिसूचनेद्धारे किंवा आदेशाद्धारे;

स्थापन करण्यात आलेले किंवा घटित करण्यात आलेले कोणतेही प्राधिकरण किंवा निकाय किंवा स्वराज्य संस्था; असा आहे आणि त्यामध्ये

(एक) समुचित शासनाची मालकी असलेला, त्याचे नियंत्रण असलेला किंवा त्याच्याकडून निधीद्धारे ज्याला प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे मोठ्या प्रमाणात वित्त पुरवठा केला जातो असा निकाय;

(दोन) समुचित शासनाकडून निधीद्धारे जिला प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे मोठ्या प्रमाणात वित्त पुरवठा केला जातो अशी अशासकीय संघटना,

यांचा समावेश होतो.

२. **या अधिनियमाचे सनियंत्रण करणे व अहवाल देणे यासंदर्भात अधिनियमात कलम २५ अन्वये पुढील प्रमाणे तरतूद करण्यात आली आहे :-**

कलम २५ "(१) केंद्रीय माहिती आयोग, किंवा यथास्थिती, राज्य माहिती आयोग, व्यवहार्य असेल तितक्या लवकर, प्रत्येक वर्ष समाप्त झाल्यावर या अधिनियमाच्या तरतुदीच्या त्या वर्षातील अंमलबजावणीबाबतचा अहवाल तयार करील व त्याची एक प्रत समुचित शासनाला पाठवील.

(२) प्रत्येक मंत्रालय किंवा विभाग त्यांच्या अधिकारितेतील सार्वजनिक प्राधिकरणासंबंधी माहिती गोळा करील आणि या कलमान्वये अहवाल तयार करण्यासाठी आवश्यक असेल अशी माहिती, यथास्थिती, केंद्रीय माहिती आयोग, किंवा राज्य माहिती आयोग यांना देईल आणि ही माहिती पुरवण्यासंबंधातील आणि या कलमाच्या प्रयोजनांकरिता अभिलेख ठेवण्यासंबंधातील आवश्यक बाबींचे अनुपालन करील.

(३) प्रत्येक अहवालात, तो अहवाल ज्या वर्षासंबंधात असेल त्याबाबत पुढील गोष्टी नमूद केलेल्या असतील :-

(क) प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाकडे आलेल्या विनंतीच्या अर्जांची संख्या;

(ख) ज्याद्वारे अर्जदार विनंतीला अनुसार दस्तऐवज मिळवण्यास हक्कदार ठरविण्यात आलेले नसतील त्याबाबतीत अशा निर्णयांची संख्या, हे निर्णय ज्या अधिनियमांच्या तरतुदीं अन्वये केले जातात त्या तरतुदी आणि अशा तरतुदींचा जितक्या वेळा आधार घेण्यात आला आहे ती संख्या;

(ग) पुनर्विलोकनासाठी यथास्थिती केंद्रीय माहिती आयोग, किंवा राज्य माहिती आयोग यांच्याकडे विचारार्थ पाठविलेल्या अपिलांची संख्या, अपिलांचे स्वरुप आणि अपिलांची निष्पत्ति;

(घ) या अधिनियमाच्या अंमलबजावणीबाबत कोणत्याही अधिकाऱ्याविरुद्ध केलेल्या कोणत्याही शिस्तभंगाच्या कार्यवाहीचा तपशील;

(ड) या अधिनियमान्वये प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाने वसूल केलेल्या आकाराची रक्कम;

(च) या अधिनियमाचा आशय व हेतू याचे कार्यान्वयन व अंमलबजावणी करण्यासाठी सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून केलेले प्रयत्न दर्शविणाऱ्या कोणत्याही गोष्टी;

(छ) विकास, सुधारणा, आधुनिकीकरण, सुधार यांसाठी, विशेषत: सार्वजनिक प्राधिकरणांच्या संबंधातील शिफारशीसह सुधार करण्याकरिता केलेल्या शिफारशी किंवा, हा अधिनियम किंवा इतर कायदा किंवा प्रारुढ विधी यातील सुधारणा किंवा माहिती मिळवण्याच्या अधिकाराची अंमलबजावणी करण्यासाठी संबद्ध असणारी अन्य उपाययोजना.

(४) केंद्र सरकारला, किंवा यथास्थिती, राज्य शासनाला व्यवहार्य असेल तेथवर, प्रत्येक वर्षाच्या अखेरीनंतर, पोट-कलम (१) मध्ये निर्दिष्ट केलेली, केंद्रीय माहिती आयोग किंवा राज्य माहिती आयोग यांच्या अहवालाची एक प्रत, यथास्थिती संसदेच्या प्रत्येक सभागृहासमोर किंवा राज्य विधानमंडळाची जेथे दोन सभागृहे आहेत तेथे त्या प्रत्येक सभागृहासमोर आणि जेथे राज्य विधान मंडळाचे एकच सभागृह असेल तेथे त्या सभागृहासमोर ठेवण्याची व्यवस्था करता येईल.

(५) या अधिनियमान्वये, सार्वजनिक प्राधिकरणाची कार्ये पार पाडण्यासंबंधीची त्यांची कार्यपद्धती या अधिनियमाच्या तरतुदींशी किंवा आशयाशी अनुरूप नाही, असे, यथास्थिती केंद्रीय माहिती आयोग, किंवा राज्य माहिती आयोग यांना दिसून आल्यास, आयोगास अशी अनुरुपता आणण्यासाठी त्याच्या मते ज्या उपाययोजना करणे आवश्यक असेल त्या विनिर्दिष्ट करण्याची प्राधिकरणांना शिफारस करता येईल".

३. वर परिच्छेद २ मध्ये नमूद केल्यानुसार कलम २५ (१) व (२) मधील तरतुदींप्रमाणे आयोगाला या अधिनियमाच्या प्रत्येक वर्षातील अंमलबजावणीबाबतचा अहवाल तयार करण्याकरीता सर्व मंत्रालयीन विभागांनी त्यांच्या विभागासह त्यांच्या अधिपत्याखालील या अधिनियमाच्या कार्यक्षेत्रात येणाऱ्या प्राधिकरणांकडून (संस्थांसह) कलम २५ (३) (क) (ख) (ग) (घ) (ड) (च) नुसार आवश्यक ती सर्व माहिती राज्य माहिती आयोगाला वेळोवेळी सादर करणे आवश्यक आहे. **सदर माहिती सादर करण्याकरीता विहित करण्यात आलेली विवरणपत्रे १ ते ५ या परिपत्रकासोबतच जोडलेली आहेत.** सदर विवरणपत्रांमध्ये सर्व

जन (शासकीय) माहिती अधिकारी आणि अपिलीय प्राधिकारी यांनी या विवरणपत्रांमध्ये माहिती भरुन ती दरमहा त्यांच्या विभाग प्रमुखांकडे / समन्वय अधिकाऱ्यांकडे पाठवावी. याकरीता खालील प्रमाणे कार्यपद्धती विहित करण्यात येत आहे :-

१) प्रत्येक विभाग प्रमुखांनी त्यांचे नियंत्रणाखालील सर्व कार्यालयातील/ सार्वजनिक प्राधिकरणे / संघटना मंडळे / महामंडळे इत्यादी यातील सर्व जन (शासकीय) माहिती अधिकारी व अपिलीय प्राधिकारी यांचेकडून आवश्यक ती माहिती प्रत्येक महिन्याच्या ७ तारखेपूर्वी प्राप्त करून घ्यावी.

२) अशी प्राप्त झालेली माहिती **विभाग प्रमुख स्तरावर संकलित करण्यात यावी आणि संबंधित मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागाकडे १० तारखेपर्यंत न चुकता सादर करावी.**

३) विभागप्रमुखांकडून प्राप्त झालेली माहिती प्रत्येक मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी संकलित करून एकत्रित माहिती न चुकता प्रत्येक महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत थेट राज्य माहिती अयाोगाकडे पाठवावी व त्याची एक प्रत सामान्य प्रशासन विभाग/का.५ कडे पाठवावी.

४) मंत्रालय स्तरावर प्रत्येक विभागाच्या समन्वय कक्षाने त्यांच्या विभागातील सर्व जन (शासकीय) माहिती अधिकारी व अपिलीय प्राधिकारी यांचेकडून विहित विवरणपत्रातील माहिती प्रत्येक महिन्याच्या ७ तारखेपूर्वी प्राप्त करून विभागप्रमुखांकडून प्राप्त झालेल्या माहितीसह थेट राज्य माहिती अयाोगाकडे पाठवावी व त्याची एक प्रत सामान्य प्रशासन विभाग/का.५ कडे पाठवावी.

५) कोणत्याही क्षेत्रिय कार्यालयाकडून किंवा विभाग प्रमुखांकडून यासंदर्भात संबंधित प्राधिकरणाकडे सादर केलेल्या माहितीची प्रत सामान्य प्रशासन विभागास पृष्ठांकित करु नये.

४. माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम २५ (१) अन्वये राज्य माहिती आयोगास प्रत्येक वर्षी अधिनियमाच्या अंमलबजावणीबाबतचा अहवाल राज्य शासनास सादर करणे आवश्यक आहे. असा अहवाल तयार करण्याकरीता कलम २५ (२) अन्वये प्रत्येक मंत्रालयीन विभागांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांची माहिती गोळा करून राज्य माहिती आयोगास सादर करणे बंधनकारक आहे. त्यामुळे अहवाल तयार करण्यासाठी कलम २५(३) नुसार आवश्यक असणारी सर्व माहिती राज्य माहिती आयोगाला उपलब्ध करून देणे ही प्रत्येक मंत्रालयीन विभागाची जबाबदारी ठरते. म्हणून सर्व मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी त्यांच्या विभागाची आणि त्यांच्या विभागाशी संबंधित असलेल्या शासकीय व निमशासकीय कार्यालयांसहीत ज्या प्राधिकरणांना हा अधिनियम लागू झाला आहे त्या सर्व संबंधितांकडून सोबत जोडलेल्या विवरणपत्र १ ते ५ प्रमाणे विहित कालमर्यादेत माहिती मागवून घेण्याची व प्राप्त झालेली माहिती संकलित करून, संकलित माहिती कोणत्याही परिस्थितीत **प्रत्येक महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत थेट राज्य माहिती आयोगाकडे पाठविण्याची दक्षता घ्यावी** व त्याची एक प्रत सामान्य प्रशासन विभागा (का.क्र.५) कडे पाठविण्यात यावी. सदर माहिती राज्य माहिती आयोगाला दरमहा उपलब्ध करून देण्याची सर्वस्वी जबाबदारी सर्व मंत्रालयीन विभागांची राहील याची कृपया नोंद घ्यावी.

५. पहिल्यांदा माहिती पाठविताना दिनांक १२.१०.२००५ पासून अहवालाच्या महिन्यापर्यंत केंद्र शासनाचा माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ अंतर्गत प्राप्त झालेले अर्ज व अपिले विचारात घेवून माहिती पाठविण्यात यावी.

६. माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम ५ (१) व (२) अन्वये सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणांनी दि.१५.६.२००५ पासून १०० दिवसांच्या आत जन माहिती अधिकारी आणि सहायक जन माहिती अधिकारी आणि प्रथम अपिलीय प्राधिकारी पदनिर्देशित करणे आवश्यक होते. परंतू अशा प्रकारे

पदनिर्देशित केलेल्या जन माहिती अधिकारी आणि सहायक जन माहिती अधिकारी व अपिलीय प्राधिकाऱ्यांची संकलित माहिती अद्यापही राज्य माहिती आयोग व या विभागाकडे प्राप्त झालेली नाही. म्हणून सर्व मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी मंत्रालयीन विभागातील आणि त्यांच्या अधिपत्याखालील या अधिनियमाच्या कार्यकक्षेत येणाऱ्या सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणे / कार्यालये / संस्था / मंडळे / महामंडळे यांची यादी व एकूण संख्या तसेच त्या प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाकडून नियुक्त केलेले जन माहिती अधिकारी आणि सहायक जन माहिती अधिकारी व अपिलीय प्राधिकारी यांची पदनाम व पत्त्यासहीत यादी व एकूण संख्या याची माहिती संकलित करून सामान्य प्रशासन विभागाकडे आणि राज्य माहिती आयोगाकडे तात्काळ पाठवावी. तसेच या अधिनियमाच्या कार्यक्षेत्रात येणाऱ्या सर्व सार्वजनिक प्राधिकरणे/कार्यालये / संस्था /मंडळे / महामंडळे इत्यादींमध्ये जनमाहिती अधिकारी / सहायक जन माहिती अधिकारी /अपिलीय प्राधिकारी, पदनिर्देशित झालेले आहेत याची सर्व मंत्रालयीन विभागांनी खात्री करून घ्यावी व तसे प्रमाणपत्र विभागाच्या अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव यांच्या स्वाक्षरीने दि. ३० जानेवारी, २००६ पूर्वी सामान्य प्रशासन विभागाला पाठवावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

सही/-
(रा.मे.प्रेमकुमार)
शासनाचे मुख्य सचिव

प्रत.

१) राज्यपालांचे सचिव,
२) मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
३) उप मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
४) सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
५) मुख्य सचिव,
६) शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव/सचिव,
*७) महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ न्याय शाखा, मुंबई,
*८) महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई,
*९) महाप्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई,
*१०) महाप्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त, मुंबई,
*११) सचिव, राज्य माहिती आयोग, मुंबई. (१० प्रती)
*१२) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
१३) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
*१४) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,
१५) सर्व विभागीय आयुक्त,
१६) सर्व जिल्हाधिकारी / जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
१७) सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
१८) सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील सर्व विभाग / कार्यालय प्रमुख,
१९) सर्व मंत्रालयीन विभाग (प्रत्येकी १० प्रती),

<u>विवरणपत्र '१'</u>

कलम २५ (३) (क) (ख) (ड)

जन (शासकीय) माहिती अधिकाऱ्याकडे प्राप्त झालेल्या अर्जांवर करण्यात आलेल्या कार्यवाहीची माहिती

(क्षेत्रिय कार्यालयातील व मंत्रालयातील प्रत्येक जन (शासकीय) माहिती अधिकाऱ्याने अनुक्रमे विभागप्रमुख / समन्वय कक्षाकडे दरमहा माहिती पाठविण्यासंदर्भातील विवरणपत्र)

माहितीचा महिना :

कार्यालयाचे नाव/ कार्यासन क्रमांक	**मागील महिन्यातील थकीत अर्जांची संख्या**	**अहवालाच्या महिन्यात प्राप्त झालेल्या अर्जांची संख्या**	**अहवालाच्या महिन्यात निकाली काढलेल्या अर्जांची संख्या**	**निकाली काढलेल्या अर्जांपैकी**		**प्रलंबित अर्जांची संख्या**	**अधिनियमातील कोणत्या कलमांन्वये माहिती नाकारली आहे.**	**अहवालाच्या महिन्यात उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या माहितीपोटी जमा झालेली रक्कम रूपये**
				माहिती उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या अर्जांची संख्या	**माहिती नाकारण्यात आलेल्या अर्जांची संख्या**			
१	२	३	४	५	६	७	८	९

विवरणपत्र '२'

कलम २५ (३) (क) (ख) (ड)

अपिलीय प्राधिकरणाकडे प्राप्त झालेल्या अपिलांवर करण्यात आलेल्या कार्यवाहीची माहिती

(क्षेत्रिय कार्यालयातील व मंत्रालयातील प्रत्येक अपिलीय प्राधिकाऱ्याने अनुक्रमे

विभागप्रमुख / समन्वय कक्षाकडे दरमहा माहिती पाठविण्यासंदर्भातील विवरणपत्र)

माहितीचा महिना :

कार्यालयाचे नाव/ कार्यासन क्रमांक	**मागील महिन्यातील थकीत अपिलांची संख्या**	**अहवालाच्या महिन्यात प्राप्त झालेल्या अपिलांची संख्या**	**अहवालाच्या महिन्यात निकाली काढलेल्या अपिलांची संख्या**	**निकाली काढलेल्या अपिलांपैकी**		**प्रलंबित अपिलांची संख्या**
				अपिलकारांची विनंती मान्य केलेल्या अपिलांची संख्या	अपिलकाराची विनंती नाकारलेल्या अपिलांची संख्या	
१	२	३	४	५	६	७

विवरणपत्र '३'

कलम २५ (घ) (ड)

अपिलीय प्राधिकाऱ्याकडून कसूरदार जन (शासकीय) माहिती अधिकाऱ्याविरुद्ध करण्यात आलेल्या दंडात्मक कार्यवाहीची माहिती

(क्षेत्रिय कार्यालयातील व मंत्रालयातील प्रत्येक अपिलीय प्राधिकाऱ्याने अनुक्रमे

विभागप्रमुख / समन्वय कक्षाकडे दरमहा माहिती पाठविण्यासंदर्भातील विवरणपत्र)

माहितीचा महिना :

कार्यालयाचे नाव/ कार्यासन क्रमांक	**दंडात्मक कारवाई करण्यात आलेल्या शासकीय माहिती अधिकाऱ्यांची संख्या**	**कसूरदार अधिकाऱ्याविरुद्ध ठोठाविण्यात आलेल्या दंडाची रक्कम रूपये**	**वसूल केलेल्या दंडाची रक्कम**	वसूल करावयाच्या बाकी दंडाची रक्कम	**दंडाव्यतिरिक्त शिस्तभंगाची कारवाई केली असल्यास अशा कारवाईचा तपशील**
१	२	३	४	५	६

विवरणपत्र '४'

कलम २५ (३) (ग)

राज्य माहिती आयोगाकडे पुनर्विलोकनासाठी पाठविलेल्या अपिलांबाबतची माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र

(क्षेत्रिय कार्यालयातील व मंत्रालयातील प्रत्येक अपिलीय प्राधिकाऱ्याने अनुक्रमे

विभागप्रमुख / समन्वय कक्षाकडे दरमहा माहिती पाठविण्यासंदर्भातील विवरणपत्र)

माहितीचा महिना :

कार्यालयाचे नाव/ कार्यासन क्रमांक	**मागील महिन्यात थकित अपिलांची संख्या**	**अहवाल महिन्यात पाठविलेल्या अपिलांची संख्या**	**अहवाल महिन्यात निकाली काढलेल्या अपिलांची संख्या**	अपिलांचे स्वरूप	अपिलांची निष्पत्ती	**प्रलंबित अपिलांची संख्या**
१	२	३	४	५	६	७

विवरणपत्र '५'

कलम २५ (३) (च)

माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ चा आशय व हेतू यांचे कार्यान्वयन व अंमलबजावणी करण्यासाठी

सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून केलेले प्रयत्न दर्शविणाऱ्या गोष्टी

(क्षेत्रिय कार्यालयातील व मंत्रालयातील प्रत्येक अपिलीय प्राधिकाऱ्याने अनुक्रमे

विभागप्रमुख / समन्वय कक्षाकडे दरमहा माहिती पाठविण्यासंदर्भातील विवरणपत्र)

माहितीचा महिना :

कार्यालयाचे नाव/ कार्यासन क्रमांक	**माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ चा आशय व हेतू यांचे कार्यान्वयन व अंमलबजावणी करण्यासाठी सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून केलेले प्रयत्न**
१	२